

Annotation

This article covers the synthesis of genre and style as a new phenomenon in orchestral music of the second half of the XX and XXI centuries. The author focuses on the neo-classicism and neo-romanticism as its two main directions. They are considered on the example of symphonic music of Ukrainian composers.

УДК 378+ 700.7+370.7

Щолокова О. П.

ХУДОЖНЬО-МЕНТАЛЬНИЙ ДОСВІД В СТРУКТУРІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Підвищення якості вищої мистецької освіти останнім часом стало пріоритетним напрямком її розвитку. Вирішення цієї проблеми зв'язано з модернізацією та оптимізацією освітнього процесу і, безперечно, з переосмисленням мети й результатів навчання. Відповідно мета мистецької освіти стала співвідноситись з формуванням ключових компетенцій в галузі вокально-хорової, інструментальної та методичної підготовки студентів. До таких компетенцій належить "художньо-ментальний досвід", набуття якого дозволяє сформувати у свідомості студентів художню модель світу в особливих знаках і формах, котрі впливають на ціннісні орієнтації, а також на поведінку і ставлення до навколишнього середовища.

За визначенням філософської та культурологічної енциклопедій ментальність (лат. розумовий, духовний) – це сукупність переконань поглядів і умонастроїв, утілених у традиціях, звичаях і ритуалах, характерних для певної спільноти, що відображує особливості психічного складу й способу мислення її членів, та відрізняє їх від інших спільностей. Невидимий ланцюжок, поєднуючи всі вияви буття, надає їй певної неповторної ознаки, на підставі чого можна відрізнити нації й народи. Тобто її можна розглядати як певну духовну спільність, в яку попадає людина в своєму бутті. Так, на думку М. Бетільмерзаєвої, ментальність в культурологічному аспекті можна вважати генетикою культури, оскільки виявлення її природи неможливе поза аналізом свідомості, виявлення культурних феноменів (базових структур), що відповідають за збереження та передачу соціального досвіду людини [1, с. 93].

Загальновідомо, що у кожній етнонаціональній спільноті існують певні засоби художньої символіки, що забезпечують взаєморозуміння членів цього суспільства. Наприклад, у традиційно-побутовій культурі українського народу важливу художньо-пізнавальну функцію завжди відігравала вишиванка, яка прикрашала інтер'єр родинного житла. Символом гармонійності і краси навколишнього світу, моральних чеснот життя є образи золотої пшениці й блакитного неба, червоної калини і зелених дібров.

Проблематика ментальності досить широко представлена у культурологічних та психолого-педагогічних дослідженнях, зокрема в працях Б. Гершунського, Р. Додонова, О. Забужко, М. Кагана, В. Кременя, С. Кримського, О. Олексюк, В. Соніна, Т. Полякової, Л. Февра, Й. Хейзінга та інших. На думку авторів, менталітет відображує наявність певного якісного змісту цієї системи, що дозволяє намітити структурні зв'язки між його елементами як у процесуальному, так і у функціонально-змістовому аспектах. Саме менталітет зумовлює конкретні вчинки людей, їх ставлення до різних проявів життя суспільства. В ньому втілюються глибинні основи світосприймання, світогляду і поведінки. Відповідно національний менталітет представлений у дослідженнях як "здатність акумулювати і передавати національні культурні цінності та етнічні стереотипи". Адаже кожний представник будь-якого етносу мислить, переживає, спілкується й діє згідно національного менталітету та етнокультурного середовища [4, с. 7]. Усе це дає підстави науковцям вважати цей феномен квінтесенцією культури.

За таких обставин у предметному колі ментальності завжди, так або інакше, присутня національна ідея-образ, яка й відрізняє художню картину світу від наукової, позбавленої національного колориту. Відбувається це тому, що в мистецтві поєднання раціонального з психологічним, емоційним є найбільш природним, органічним, "зримим", "чутним" при домінуванні емоційно-психологічних факторів, що за певних умов стають структурними ферментами художньої еволюції етносів, народностей, націй. У процесі набуття людиною досвіду життєдіяльності й життєтворчості в певному середовищі засвоюються та приймаються ті або інші ментальні характеристики соціокультурного простору, які зумовлюють його особливості.

Отже, ментальний досвід розуміють як інтелектуальний, розумовий, пізнавальний, мисленнєво-операційний. У професійній діяльності він є формою фіксації і репрезентації об'єктивного світу, феноменом, який структурує і регулює психічне життя людини в цілому; особистісний досвід, представлений у двох вимірах: ціннісний досвід, пов'язаний з формуванням інтересів, моральних норм і переконань, ідеалів, виявлених в ціннісних орієнтаціях; досвід рефлексії, який полягає у зіставленні знань про свої можливості з тими завданнями, які стоять перед суб'єктом.

У психології ментальний досвід представлений системою індивідуальних ресурсів, що обумовлюють особливості зацікавленого ставлення суб'єкта до пізнання світу і характер відтворення дійсності в індивідуальній свідомості. Рівень його сформованості визначається мірою інтеграції когнітивних, мегакогнітивних та інтенціональних психічних структур (І. Лялюк, М. Холодна).

Сучасна педагогіка розглядає ментальність як найвищу цінність освіти та її ієрархічно найвищу мету – формування менталітету особистості і соціуму. За переконанням Б. Гершунського, в структурному ланцюжку результативності освіти – “грамотність” – “освіченість” – “професійна компетентність” – “культура” – “менталітет” – саме менталітет посідає ієрархічно вищий щабель, зумовлюючи зміст всіх інших ланок цього ланцюжка [2].

Така постановка питання підводить нас до ідеї використання художньої ментальності в умовах фахової підготовки студентів вищих мистецьких закладів освіти. При цьому художньо-ментальний досвід як феномен набувається для здійснення духовних практик: осмислення, інтелектуальної та емоційної переробки художньої інформації з точки зору її цінності, смислової сутності, відповідності до культурних традицій, етнічної та регіональної приналежності, що стає основою творчої інтерпретації та практичного застосування отриманих знань під час самоідентифікації та творчої самореалізації в мистецько-педагогічному процесі. Його особливість полягає в часовому контексті процесу набуття, тобто можливості поєднати минуле, сучасне та майбутнє, існування мнемічного компонента індивідуального досвіду, до якого входять різновиди пам'яті, етапність формування досвіду в педагогічних умовах, культуровідповідність та етнокультурність художнього досвіду, стереотипність та наявність ціннісного інтерпретаційного комплексу, інтелектуальні процеси репрезентації власного ментального досвіду [3, с. 202].

При цьому важливо зазначити, що формування художньої ментальності студентської молоді у світлі викладених положень характеризується певними особливостями. Це пов'язано з тим, що у процесі набуття людиною досвіду життєдіяльності та життєтворчості в освітньому середовищі засвоюються та сприймаються ті чи інші ментальні характеристики соціокультурного простору, які зумовлюють його особливості. Така спрямованість може зберегти у свідомості студентів культурно-історичні, етнонаціональні цінності, якщо розглядати компетенції, що лежать в його основі, як складні особистісні утворення, які містять інтелектуальну, емоційну і моральну складові.

У підготовці вчителів мистецьких дисциплін художня ментальність проявляється і функціонує в художньо-комунікативних і творчо-виконавських процесах. Відповідно їх художньо-ментальний досвід формується в тісному оточенні художньої ментальності, утворюючи особливе художньо-творче середовище навчального процесу. Поєднання в ньому виховного, освітнього, розвивального і творчого імпульсів утворюють його педагогічний потенціал.

Отже, вивчення проблематики художньої ментальності в підготовці вчителя мистецьких дисциплін стає дедалі перспективнішою, оскільки в її площині молоде покоління долучається до духовних надбань людства, формується уміння усвідомлювати, переживати та оцінювати суспільний та художній досвід, його ціннісні ідеали та прагнення.

Використана література:

1. Бетильмерзаева М. М. Этническая ментальность в системе культуры : автор. дис. ... канд филос. наук : 24.00.01 / Марет Максламовна Бетильмерзаева. – Ростов -на- Дону , 2005. – 20 с.
2. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский. – М. : Изд-во “Совершенство”, 1998. – 608 с.
3. Реброва О. С. Теоретичне дослідження художньо-ментального досвіду в проекції педагогіки мистецтва : монографія / О. С. Реброва. – К. : Вид-тво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 294 с.
4. Українська художня культура : навч. посібник. – К. : Либідь, 1996.

Аннотація

В статтє рассмотрен художественно-ментальный опыт как необходимый компонент ключевых компетенций учителя художественных дисциплин. Выявлены условия его формирования в процессе профессиональной подготовки студентов художественных специальностей.

Annotation

The article considers the artistic and mental experience as a necessary component of key competencies teachers artistic disciplines. The conditions of its formation in the process of preparing students of artistic disciplines.

УДК378.015.311:785.071.2

Гризоглазова Т. І.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Творча активність – це ініціативне, самостійне самовиявлення, якість діяльності, яка виявляється у ставленні студента до змісту і процесу діяльності, в його прагненні до оволодіння знаннями, відповідними уміннями та навичками.

Аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури, вивчення існуючого досвіду